

วิเคราะห์ศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ เชียงใหม่เมืองศิลปะ

ANALYSIS OF BUDDHIST ART LEARNING CENTER TO DRIVE THE STRATEGY OF CHIANG RAI AS AN ART CITY

พระครูปริยัติกาญจนกิจ, พระครูวินัยธรณรงวิทย์ สิทธิเมธี (ทองหุ่ย),
พระพัฒนวัชร ญาณสิริ (พุลสวัสดิ์), พระครูสันตยาภิรัต และPhraVajirapanyaporn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Phrakhru Pariyattikanchanakit (Suwat), Phrakhru Winai Thonrongwit Sitthimethi (Thongyu),
Phra Phattanawat Yanasiri (Phunsawat), Phrakhru Santhiyaphirat and Phra Vajirapanyaporn

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: kanjana.cholasiri@gmail.com

Received 26 May 2025; Revised 29 June 2025; Accepted 30 June 2025.

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เชียงใหม่เมืองศิลปะ” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบริบทและบทบาทของศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์ในจังหวัดเชียงใหม่ (2) วิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนรู้พุทธศิลป์ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น และ (3) สังเคราะห์แนวทางการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ “เชียงใหม่เมืองศิลปะ” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มสนทนา และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหาและเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า

1) ศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์ในจังหวัดเชียงใหม่มีบทบาทสำคัญในฐานะแหล่งถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านพุทธศิลป์และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีลักษณะการดำเนินงานแบบร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน ชุมชน และครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งผลต่อการเรียนรู้ การอนุรักษ์ และการสร้างแรงบันดาลใจเชิงสร้างสรรค์แก่เยาวชน

2) แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นคือการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทั้งผ่านศิลปะล้านนา พุทธจิตรกรรม การปั้น การแกะไม้ และเทคโนโลยีร่วมสมัย เช่น virtual exhibition และสื่อดิจิทัล ซึ่งส่งเสริมทั้งทักษะและจิตวิญญาณของผู้เรียน

3) แนวทางการพัฒนาในอนาคตควรเน้นให้ศูนย์เป็นกลไกเชิงรุกในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เชียงใหม่เมืองศิลปะ โดยเชื่อมโยงกับภาคีเครือข่ายในระดับท้องถิ่นและสากล ควรมีระบบบริหาร

จัดการภายในที่คล่องตัว การพัฒนาครูภูมิปัญญาให้ทันสมัย การสร้างเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ในพื้นที่
เด่นด้านศิลปะ การใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ และการประชาสัมพันธ์ต่อเนื่องเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม
ของประชาชน ทั้งนี้ ศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์จึงเป็นฐานรากสำคัญในการหล่อหลอมศิลปะ วัฒนธรรม
และจิตวิญญาณของท้องถิ่นให้เจริญงอกงาม

คำสำคัญ : พุทธศิลป์, เชียงรายเมืองศิลปะ, ศูนย์การเรียนรู้, อัตลักษณ์ท้องถิ่น

Abstract

This research aims to (1) study the context and role of Buddhist art learning centers in Chiang Rai Province, (2) analyze approaches to Buddhist art education that promote local identity, and (3) synthesize development guidelines for Buddhist art learning centers that align with the “Chiang Rai, the City of Art” strategy. The study employs a mixed-methods approach, combining qualitative research methods—such as in-depth interviews, focus group discussions, and participant observation—with content and documentary analysis.

1. The research findings reveal that: Buddhist art learning centers in Chiang Rai play a vital role as hubs for transmitting knowledge on Buddhist art and local culture. These centers operate through collaboration between government agencies, private sectors, local communities, and local wisdom teachers. Their roles span educational functions, cultural preservation, and the inspiration of creative expression among youth.

2. Effective learning approaches that promote local identity involve integrating local wisdom into participatory learning activities. These include Lanna art, Buddhist painting, sculpture, wood carving, and the application of modern technologies such as virtual exhibitions and digital media. This approach not only enhances artistic skills but also fosters spiritual development and cultural pride among learners.

3. Future development should focus on positioning the centers as proactive mechanisms to drive the city’s art strategy by building partnerships with local and international networks. Key strategies include flexible internal management, the professional development of traditional art mentors with 21st-century skills, creating learning center networks in art-rich districts, utilizing technology in learning processes, and implementing continuous public engagement campaigns. Overall, Buddhist art learning centers serve as foundational institutions for cultivating art, culture, and local spiritual identity in Chiang Rai.

Keywords: Buddhist Art, Chiang Rai City of Art, Learning Centers, Local Identity

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดเชียงรายนับเป็นพื้นที่ที่มีรากฐานทางวัฒนธรรมและศิลปะที่สำคัญ โดยเฉพาะในด้าน “พุทธศิลป์” ที่สืบทอดสถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม และพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมล้านนาอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (ภัทรวดี บัวชุม, 2560) บริบทของจังหวัดเชียงรายจึงมีความพร้อมในด้านทรัพยากรทางศิลปะ วัฒนธรรม และจิตวิญญาณ สามารถพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ได้อย่างยั่งยืน ภายใต้กระแสของการขับเคลื่อน “เชียงรายเมืองศิลปะ” (Chiang Rai: The City of Art) ที่ริเริ่มโดยภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ (Creative City) ที่ยูเนสโกให้การรับรองด้านการออกแบบ (UNESCO, 2022) อีกทั้งยังมีการจัดงานระดับนานาชาติ เช่น Thailand Biennale, Chiang Rai 2023 แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของเชียงรายในการเป็นเวทีระดับโลกด้านศิลปะร่วมสมัย โดยมีรากฐานทางศิลปะท้องถิ่นและศิลปะเชิงพุทธเป็นจุดตั้งต้นของการสร้างสรรค์อัตลักษณ์ใหม่ร่วมสมัย

แม้เชียงรายจะมีแหล่งเรียนรู้และบุคลากรทางศิลปะจำนวนมาก เช่น “ข้าวศิลปะ” “บ้านศิลปินเชียงราย” และ “CIAM หอศิลป์ร่วมสมัยเมืองเชียงราย” ที่เปิดพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวและชุมชนได้สัมผัสงานศิลปะอย่างต่อเนื่อง แต่ศูนย์การเรียนรู้ที่เน้นพุทธศิลป์เชิงระบบนั้นยังอยู่อย่างจำกัด อีกทั้งยังขาดการบูรณาการระหว่างองค์ความรู้ด้านพุทธศิลป์กับการจัดการเรียนรู้ในระดับพื้นที่ ทำให้ไม่สามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้ในการเสริมสร้างอัตลักษณ์ หรือเชื่อมกับเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของเมืองได้อย่างเต็มศักยภาพ (พงศกร ธรรมศิริ, 2565) นอกจากนี้ การเรียนการสอนด้านพุทธศิลป์ในบางพื้นที่ยังคงอยู่ในกรอบของการถ่ายทอดเชิงช่าง ขาดกระบวนการสะท้อนคิด หรือการเชื่อมกับบริบทชุมชนและประเด็นร่วมสมัย ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถพัฒนาทักษะเชิงสร้างสรรค์ในระดับสูง หรือเชื่อมโยงกับการพัฒนาท้องถิ่นได้ การวิเคราะห์ศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะกลไกที่สามารถเป็น “พื้นที่ทางวัฒนธรรม” (Cultural Space) เอื้อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการระหว่างศาสตร์และศิลป์ ระหว่างความเชื่อและความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงเป็นพื้นที่แห่งการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสืบทอดและสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ โดยเฉพาะในยุคที่การศึกษาไทยกำลังให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) และการสร้างทักษะแห่งอนาคต เช่น ความคิดเชิงออกแบบ การแก้ปัญหา และความเข้าใจเชิงวัฒนธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) ดังนั้น การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์ที่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาพุทธศิลป์กับการออกแบบกิจกรรม การจัดนิทรรศการ และการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน จึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ “เชียงรายเมืองศิลปะ” ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้ง การศึกษาในครั้งนี้ยังสอดคล้องกับแนวทางของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการพัฒนาทักษะด้านศิลปะ วัฒนธรรม และจิตวิญญาณควบคู่ไปกับการส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นให้เข้มแข็ง และสามารถสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้ในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อจังหวัดเชียงรายมีต้นทุนทางวัฒนธรรมจำนวนมาก เช่น วัดร่องขุน พิพิธภัณฑ์บ้านดำ วัดร่อง

เสียดั้น และสถานที่ในตำนานอย่างดอยเขาควายแก้ว เวียงกาหลง และเมืองโยนก ฯลฯ ที่สามารถต่อยอดเป็นบริบทการเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมได้อย่างกว้างขวาง (ศูนย์ข้อมูลเชียงรายปี 2566, 2568) ดังนั้น หากมีการจัดการศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์ให้เป็นระบบ และมีการพัฒนารูปแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงทั้งด้านวิชาการ ศิลปวัฒนธรรม และเศรษฐกิจชุมชน ศูนย์ดังกล่าวจะกลายเป็นจุดเชื่อมต่อสำคัญในการขับเคลื่อนเมืองเชียงรายสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์

การวิเคราะห์ศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์จึงมีความสำคัญในการสร้างความเข้าใจต่อบทบาทของศูนย์การเรียนรู้ในฐานะพื้นที่ทางวัฒนธรรม และการบูรณาการความรู้ด้านพุทธศิลป์กับเป้าหมายของการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ โดยเฉพาะในบริบทของจังหวัดเชียงรายที่มีต้นทุนวัฒนธรรมสูง หากสามารถจัดการอย่างมีระบบ จะเอื้อต่อการสร้างอัตลักษณ์ เสริมสร้างการเรียนรู้ และพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของพื้นที่ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและบทบาทของศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์ในจังหวัดเชียงราย
2. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนรู้พุทธศิลป์ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น
3. เพื่อสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์

“เชียงรายเมืองศิลปะ”

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เชียงรายเมืองศิลปะ” ผู้ศึกษาได้เตรียมแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

1. ทฤษฎีการเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล โดยมีพื้นฐานจากการรับรู้และการประมวลผลทางความคิด ซึ่งนำไปสู่การเข้าใจโลกและสิ่งต่าง ๆ รอบตัวอย่างมีความหมาย (ทฤษฎีการเรียนรู้, 2568) ในทางจิตวิทยาการศึกษา การเรียนรู้มิใช่เพียงการจำหรือการเลียนแบบ แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทัศนคติที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์อย่างมีระบบ ทฤษฎีการเรียนรู้จึงเน้นว่ามนุษย์มีแนวโน้มที่จะเรียนรู้จากสิ่งเร้าที่เป็นองค์รวมมากกว่าส่วนย่อย โดยเฉพาะกระบวนการ “การรับรู้” (Perception) และ “การหยั่งเห็น” (Insight) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ในแต่ละสถานการณ์ ทั้งนี้ มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญดังนี้

1.1 การเรียนรู้เป็นกระบวนการภายในของมนุษย์ การเรียนรู้เป็นผลลัพธ์ของกระบวนการทางความคิด ซึ่งเกิดขึ้นภายในจิตใจของบุคคล ผ่านการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับสถานการณ์ใหม่เป็นกระบวนการที่ไม่อาจสังเกตได้โดยตรง แต่สะท้อนผ่านพฤติกรรม การตัดสินใจ และทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไป

1.2 การเรียนรู้จากองค์รวมมากกว่าส่วนย่อย บุคคลมีแนวโน้มที่จะเข้าใจสิ่งเร้าในภาพรวมมากกว่าสังเกตจากส่วนย่อย ซึ่งแนวคิดนี้เป็นรากฐานของทฤษฎีเกสตัลท์ ที่เชื่อว่าการรับรู้และการจัดระเบียบของสมองมีลักษณะเป็นองค์รวม และประสบการณ์เดิมมีผลต่อการตีความหมายของสิ่งที่รับรู้

1.3 ลักษณะของการเรียนรู้ 2 รูปแบบ การรับรู้ เป็นกระบวนการที่บุคคลใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง รับสิ่งเร้าเข้าสู่สมอง ซึ่งจิตจะใช้ประสบการณ์เดิมในการตีความและตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้น ตัวอย่างเช่น การเห็นภาพวัตถุและเข้าใจในความหมายทันทีแม้จะไม่สมบูรณ์การหยั่งเห็น เป็นกระบวนการที่บุคคลเกิดความเข้าใจอย่างฉับพลันในช่องทางแก้ปัญหา โดยการพิจารณาปัญหาในภาพรวม ใช้ประสบการณ์เดิม และประมวลผลด้วยกระบวนการคิดขั้นสูง

1.4 กฎการจัดระเบียบการรับรู้ กลุ่มนักจิตวิทยาเกสตัลท์ได้จัดระเบียบการรับรู้ไว้เป็น 7 กฎ ได้แก่ กฎการรับรู้ส่วนรวมและส่วนย่อย บุคคลรับรู้สิ่งเร้าจากภาพรวมโดยใช้ประสบการณ์เดิมอาจทำให้การรับรู้แตกต่างกันในแต่ละคน กฎแห่งความคล้ายคลึง สิ่งเร้าที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันมักถูกมองว่าเป็นกลุ่มเดียวกัน กฎแห่งความใกล้ชิด สิ่งที่อยู่ใกล้กันจะถูกรับรู้เป็นกลุ่มเดียวกัน แม้จะไม่เหมือนกัน กฎแห่งความสมบูรณ์ แม้สิ่งเร้าไม่สมบูรณ์ แต่หากบุคคลมีประสบการณ์เดิม ก็สามารถรับรู้ได้อย่างสมบูรณ์ กฎแห่งความต่อเนื่อง สิ่งที่มีทิศทางต่อเนื่องจะถูกมองว่าเกี่ยวข้องหรือเป็นเรื่องเดียวกัน กฎแห่งความคงที่ บุคคลจะรับรู้วัตถุในลักษณะเดิมแม้ว่าจะมองจากมุมที่แตกต่าง กฎแห่งภาพลวงตา การรับรู้ของบุคคลอาจผิดพลาดจากความเป็นจริงได้ เช่น ภาพลวงตาที่ทำให้มองเห็นสิ่งที่ไม่ได้อยู่จริง

1.5 ตัวอย่างการเรียนรู้แบบหยั่งเห็น การทดลองของโคห์เลอร์ โคห์เลอร์ ได้ทดลองกับลิงชิมแปนซีชื่อ “สุลต่าน” โดยแขวนกล้วยไว้นอกกรง และให้ไม้ขนาดต่าง ๆ ไว้ภายในกรง หลังจากที่ยิงทดลองหลายวิธีไม่ได้ผล ในที่สุดสามารถใช้ไม้สอยกล้วยได้สำเร็จอย่างฉับพลัน โดยไม่ผ่านการลองผิดลองถูกในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป สะท้อนให้เห็นว่า “การหยั่งเห็น” เป็นการเชื่อมโยงประสบการณ์กับสถานการณ์ใหม่อย่างมีนัยสำคัญ (ทฤษฎีการเรียนรู้, 2568: ออนไลน์)

การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมโดยเฉพาะที่เน้นพุทธศิลป์นั้น เป็นแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีรากฐานมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดย วิมลรัตน์ นาคทิพย์ (2564) ศึกษาเรื่อง “ศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมกับการสืบทอดอัตลักษณ์ท้องถิ่นในภาคเหนือ” พบว่า ศูนย์การเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จมีลักษณะสำคัญคือการบูรณาการองค์ความรู้กับการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้แบบมีชีวิต และช่วยสืบทอดอัตลักษณ์ทางศิลปะให้เชื่อมโยงกับบริบทปัจจุบันได้อย่างกลมกลืน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีทุนวัฒนธรรมสูง เช่น ล้านนา ศูนย์การเรียนรู้จึงไม่ได้เป็นเพียงแหล่งข้อมูล แต่เป็นกลไกทางสังคมที่หล่อหลอมจิตวิญญาณของคนในพื้นที่ให้เห็นคุณค่าในมรดกของตนเอง ในทำนองเดียวกัน อัญชลี ธรรมวัตร (2562) ศึกษาเรื่อง “การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในศูนย์เรียนรู้ศิลปะเชิงพุทธในพื้นที่ชายขอบ” พบว่า ศูนย์เรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้เรียน ไม่เพียงแต่เสริมสร้างทักษะด้านศิลปะ หากยังส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ ความภาคภูมิใจ

ในวัฒนธรรม และความเข้าใจในพุทธธรรมอย่างลึกซึ้ง ผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้เกิดการตีความคุณค่าทางศาสนาและศิลปะได้อย่างเป็นอิสระและสร้างสรรค์

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การจัดตั้งและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์ควรเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม การบูรณาการองค์ความรู้กับบริบทท้องถิ่น และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ “เชียงรายเมืองศิลปะ” ที่ต้องการเสริมสร้างความยั่งยืนผ่านศิลปวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ท้องถิ่น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งวิเคราะห์บริบทและแนวทางการจัดการศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์ในจังหวัดเชียงราย เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ “เชียงรายเมืองศิลปะ” การวิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดแนวทางการศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรม เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนรู้ พุทธศิลป์ อัตลักษณ์ท้องถิ่น และแนวทางการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบเครื่องมือวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ

2. การกำหนดพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย

พื้นที่ศึกษา ได้แก่ จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีความโดดเด่นด้านศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะในประเด็นพุทธศิลป์ และการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยประกอบด้วย (1) ผู้บริหารหรือผู้จัดการศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์ (2) อาจารย์หรือผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศิลป์หรือศิลปะท้องถิ่น (3) ศิลปินในชุมชนท้องถิ่น (4) ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ เช่น นักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไป คัดเลือกโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนทั้งสิ้น 15 ราย

3. การสร้างและใช้เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งพัฒนาขึ้นจากกรอบแนวคิดที่ได้จากการศึกษาวรรณกรรม และผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๓ ท่าน ก่อนนำไปทดลองใช้ในพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อปรับปรุงความชัดเจนของคำถาม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบพบหน้ากันและแบบออนไลน์ ตามความสะดวกของผู้ให้ข้อมูล และใช้การบันทึกเสียง (เมื่อได้รับความยินยอม) รวมถึงการบันทึกภาคสนามเพื่อเก็บบริบทเพิ่มเติม ทั้งยังเก็บรวบรวมเอกสาร ภาพถ่าย และสื่อประชาสัมพันธ์ของศูนย์การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะนำมาถอดความ (Transcription) และวิเคราะห์โดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (Qualitative Content Analysis) โดยการจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็น (Thematic Coding) และตีความจากเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง ๓ ข้อ พร้อมทั้งเปรียบเทียบกับข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อความเที่ยงตรงของผลการวิเคราะห์

6. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ใช้เทคนิคการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลหลากหลาย เช่น ผู้ให้ข้อมูลหลายกลุ่ม ประเภทข้อมูลต่างชนิด และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งยังมีการให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบ (Member Checking) เพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูลที่ผู้วิจัยสรุปไว้

ผลการวิจัย

1. การศึกษาบริบทและบทบาทของศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์ในจังหวัดเชียงราย พบว่า ศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์ในจังหวัดเชียงรายมีบทบาทเป็นแหล่งถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านพุทธศิลป์และศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในเชิงการศึกษา การอนุรักษ์ และการสร้างแรงบันดาลใจแก่เยาวชนในชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ส่วนใหญ่ก่อตั้งโดยความร่วมมือของภาครัฐ เอกชน และชุมชน ศิลปินในท้องถิ่น ทำหน้าที่ทั้งในเชิงวิชาการ เช่น การเปิดคอร์สฝึกอบรมด้านศิลปกรรมไทย ประติมากรรม และพุทธจิตรกรรม และในเชิงวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมเชิงพุทธศิลป์ในเทศกาลท้องถิ่น นิทรรศการ และกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ จุดเด่นของศูนย์เหล่านี้อยู่ที่บริบททางศาสนาเข้ากับวิถีชีวิตและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ในการนำแรงบันดาลใจจากตำนานแม่สืงห้าดา เวียงกาหลง หรือวัดร่องขุน มาออกแบบหลักสูตรหรือกิจกรรมเชิงศิลป์ สะท้อนความเชื่อ ความศรัทธา และความงามในมิติทางพุทธศิลป์ได้ ศูนย์การเรียนรู้ยังมีบทบาทในฐานะพื้นที่ของการเรียนรู้ข้ามรุ่น ระหว่างครูศิลปินปราชญ์ท้องถิ่น และเยาวชนในพื้นที่ ตลอดจนการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ผ่านการแสดงผลงานหรือจำหน่ายงาน ศิลปพุทธรูปแบบร่วมสมัย ทั้งนี้ บริบทของจังหวัดเชียงรายในฐานะแหล่งรวมของศิลปิน นักพัฒนา และเครือข่ายชุมชนวัฒนธรรม ได้ส่งเสริมให้ศูนย์การเรียนรู้เหล่านี้มีศักยภาพสูงในการเป็น “ฐานราก” ของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เมืองศิลปะในระดับพื้นที่

2. วิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนรู้พุทธศิลป์ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น พบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้พุทธศิลป์ที่สามารถส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือการบูรณาการองค์ความรู้ท้องถิ่นเข้ากับรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบททางศิลปะ วัฒนธรรม และความเชื่อในพื้นที่เชียงราย ทั้งในมิติของศิลปะล้านนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น และพุทธศิลป์ร่วมสมัย กิจกรรมส่วนใหญ่ของศูนย์การเรียนรู้จะเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ในเรื่องการฝึกวาดพุทธจิตรกรรม การปั้นพระพุทธรูป การทำลวดลายไม้แกะสลัก หรือการใช้เทคนิคพื้นบ้านในการผลิตสื่อพุทธศิลป์ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทดลองปฏิบัติจริง ร่วมคิด ร่วมสร้าง

และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับศิลปินท้องถิ่นหรือครูภูมิปัญญา ก่อให้เกิดความตระหนักรู้ในรากเหง้าและความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น ยังมีการนำแนวคิดเชิงพุทธศาสนา เช่น ความงามเชิงธรรม ความสงบ มาใช้ในการพัฒนาทัศนคติและจิตวิญญาณของผู้เรียนควบคู่กับทักษะเชิงช่างศิลป์ อีกทั้งยังมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในบางศูนย์ เช่น การออกแบบภาพพุทธศิลป์ผ่านแอปพลิเคชัน การสร้างงาน 3 มิติจากต้นแบบวัตถุโบราณในท้องถิ่น หรือการจัดแสดงนิทรรศการเสมือน (virtual exhibition) ช่วยขยายขอบเขตของการสื่อสารอัตลักษณ์ท้องถิ่นให้เข้าถึงคนรุ่นใหม่และประชาชนวงกว้างมากขึ้น แนวทางดังกล่าวจึงเป็นเครื่องมือส่งเสริมความรู้ด้านศิลปะเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึกในอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของท้องถิ่น

3. การนำผลสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ “เชียงใหม่เมืองศิลปะ” พบว่า จากผลการสังเคราะห์ข้อมูลภาคสนามและข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า แนวทางการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ “เชียงใหม่เมืองศิลปะ” ควรเน้นการพัฒนาศูนย์ให้มีบทบาทเชิงรุกในฐานะ “กลไกขับเคลื่อน” ที่เชื่อมระหว่างศิลปิน ชุมชน สถาบันการศึกษา ภาครัฐ และองค์กรวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยควรมีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างเป็นระบบ ได้แก่ การจัดหลักสูตรหรือกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมศิลปะเชิงพุทธให้มีความร่วมสมัย การสร้างเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ร่วมกันในแต่ละอำเภอ หรือพื้นที่ศิลปะเด่น เช่น เวียงชัย เวียงป่าเป้า เมืองเชียงแสน การใช้พื้นที่วัด หรือพื้นที่สร้างสรรค์ใหม่เป็นพื้นที่เรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรม รวมถึงการประสานความร่วมมือกับองค์กรศิลปะระดับชาติและนานาชาติ เช่น สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม หรือเครือข่าย Creative City ของยูเนสโก อีกทั้งควรมีการพัฒนาองค์ประกอบเชิงโครงสร้าง เช่น การจัดตั้งระบบบริหารจัดการภายในศูนย์ให้มีความคล่องตัว มีฐานข้อมูลและคลังความรู้ด้านพุทธศิลป์ที่เข้าถึงง่าย รวมถึงการส่งเสริมทักษะของครูภูมิปัญญาและวิทยากรให้มีสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นการใช้เทคโนโลยี การสื่อสาร และการสร้างสรรค์รูปแบบการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่ดึงดูดเยาวชน นอกจากนี้ควรมีการจัดนิทรรศการหมุนเวียน การประชาสัมพันธ์ และการจัดเวทีนำเสนอผลงานของผู้เรียนสู่สาธารณะอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างศูนย์การเรียนรู้กับประชาชน และเสริมภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงใหม่ในฐานะเมืองศิลปะที่ยังรักษาจากพุทธศิลป์และอัตลักษณ์ท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาบริบทและบทบาทของศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์ในจังหวัดเชียงใหม่มีบทบาทสำคัญในการเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ที่ผสมผสานระหว่างการศึกษา ศิลปะ และวัฒนธรรม โดยใช้พุทธศิลป์เป็นแกนกลางในการเรียนรู้ ศูนย์เหล่านี้ตั้งอยู่ในบริบทที่เอื้ออำนวย เช่น ชุมชนที่มีมรดกทางวัฒนธรรมล้ำหนา วัดที่มีบทบาททางศิลปะ และบุคลากรในพื้นที่ที่มีภูมิปัญญาทางพุทธศิลป์ จุดเด่นคือการเป็นศูนย์กลางของการอนุรักษ์ ถ่ายทอด และต่อยอดองค์ความรู้ด้านพุทธศิลป์ให้กับเยาวชนและประชาชนทั่วไป พร้อมทั้งแนวทางของการพัฒนา “เชียงใหม่เมืองศิลปะ”

อย่างสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัด สอดคล้องกับ งานวิจัยของ พระวิสิทธิ์ วงศ์ไสและคณะ เรื่อง ศิลปกรรมบำบัด: พระเจดีย์สร้างความสุข ชุมชนบ้านแม่हां อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย ผลการวิจัยพบว่า 1) ที่มืองค์ประกอบการสร้างเจดีย์ เกิดขึ้นจากความสามัคคีกันของพระสงฆ์และชาวบ้านในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การประชุมวางแผน ดำเนินการก่อสร้างจนแล้วเสร็จ และการจัดงานเฉลิมฉลองพระเจดีย์ โดยมี ลักษณะพุทธศิลป์ในรูปแบบเจดีย์ทรงล้านนาแบบฐานเชียงสี่เหลี่ยมจัตุรัส องค์เจดีย์มีสีขาว ตกแต่ง ลวดลายด้วยสีทอง และการสร้างบริเวณพื้นที่รอบพระธาตุเป็นพื้นที่เรียนรู้ลวดลายเวียงกาหลง 2) ความ ศรัทธาจากการสร้างเจดีย์มีความสำคัญมากสำหรับชาวบ้าน เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความรู้สึกมั่นคงและ ปลอดภัย การมีเจดีย์ในวัดจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความศรัทธาให้กับชุมชน รวมทั้งเป็นศูนย์รวม จิตใจที่สำคัญ 3) การบูรณาการพุทธศิลป์ลวดลายเวียงกาหลงในการสร้างพระเจดีย์ เพื่อพัฒนาจิตใจ ชุมชนสอดคล้องกับหลักธรรม iple และ 5i ซึ่งประกอบด้วยศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ช่วยพัฒนา ความสุขและความมั่นคงทางจิตใจของชุมชน โดยชาวบ้านร่วมมือกันในทุกขั้นตอนการก่อสร้าง นอกจากนี้ การบูรณาการพุทธศิลป์ลวดลายเวียงกาหลงยังช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริมจิตใจ ชุมชน และเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับคนรุ่นหลัง (พระวิสิทธิ์ วงศ์ไสและคณะ, 2567 : บทคัดย่อ)

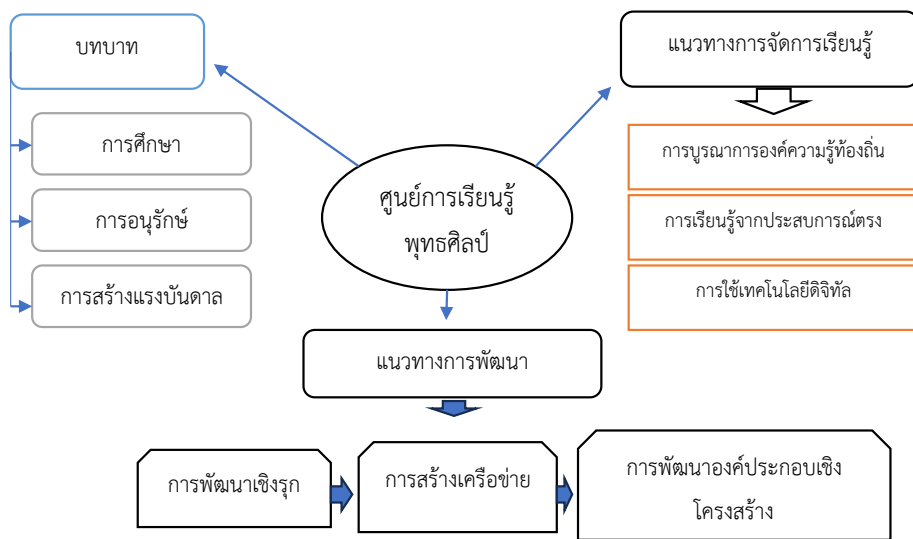
2) วิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนรู้พุทธศิลป์ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น พบว่า แนว ทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นควรใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และการเรียนรู้ จากการปฏิบัติจริง โดยเชื่อมศิลปะพุทธศาสนากับบริบทล้านนาในพื้นที่ อาทิ การสอนผ่านกิจกรรมสร้างงาน พุทธศิลป์ การมีศิลปินหรือครูภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมถ่ายทอดความรู้ รวมถึงการผสมผสานแนวคิดเชิงพุทธ กับเทคโนโลยีดิจิทัลยุคใหม่ แนวทางนี้ช่วยให้ผู้เรียนซึมซับคุณค่าทางวัฒนธรรม เกิดความภาคภูมิใจในอัต ลักษณ์ท้องถิ่น และสามารถสร้างสรรค์ผลงานที่สะท้อนศรัทธาในพุทธศิลป์อย่างร่วมสมัย สอดคล้องกับ งานวิจัยของ อนุพงษ์ ดาวทอง เรื่อง อัตลักษณ์พุทธศิลป์กรรมในจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า งานพุทธ ศิลป์ในจังหวัดเชียงรายมีพัฒนาการมาอย่างยาวนานโดยต่อยอดจากงานพุทธศิลป์ล้านนาได้รับการ ผสมผสานงานศิลปะอย่างหลากหลายและได้รับอิทธิพลงานศิลปะต่างๆแต่ยังคงความเป็นอัตลักษณ์ตามยุค ตามสมัยดังที่ได้เห็นกันในอดีตจนถึงปัจจุบัน งานพุทธศิลป์ที่สำคัญของจังหวัดเชียงรายที่เห็นได้ชัดก็คือ งาน พุทธศิลป์เมืองเชียงแสน โดยมีหลักฐานที่ปรากฏหลงเหลืออยู่หลายอย่าง เช่น งานประติมากรรมได้แก่ พระพุทธรูปเชียงแสน งานสถาปัตยกรรม ล้วนมีเอกลักษณ์เด่น โบสถ์ วิหาร อาคารก่ออิฐถือปูน วิหารสมัย เชียงแสนมีเอกลักษณ์ คือ “เป็นหลังคาที่แสดงโครงสร้าง” คือไม่มีฝ้าเพดาน สามารถมองเห็นเครื่องหลังคา ได้ทุกชิ้น งานจิตรกรรม ช่วงยุคหลังพุทธศตวรรษที่ 25 จะพบงานจิตรกรรมภาพวิถีชีวิต ประเพณี ของทาง ภาคเหนือที่มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา คุณค่าอัตลักษณ์งานพุทธศิลป์กรรมมีความสัมพันธ์ หลากหลายด้าน อาทิ เช่น คุณค่าอัตลักษณ์พุทธศิลป์กรรมด้านหลักธรรมศาสนา การนำหลักธรรมถ่ายทอด ในการสร้างสรรค์ผลงานพุทธศิลป์กรรม คุณค่าอัตลักษณ์พุทธศิลป์กรรมด้านทางด้านประวัติศาสตร์ เป็นสิ่ง ที่บอกเรื่องราวจากอดีตสู่ปัจจุบัน คุณค่าอัตลักษณ์พุทธศิลป์กรรมด้านทางด้านสุนทรีย์ งานพุทธศิลป์กรรม แห่งความสวยงาม คุณค่าอัตลักษณ์พุทธศิลป์กรรมด้านทางด้านสังคม สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่

คุณค่าอัตลักษณ์พุทธศิลปกรรมด้านทางด้านเศรษฐกิจหาหน้าที่ในส่วนสนับสนุนด้านเศรษฐกิจ (อนุพงษ์ ดาวทอง, 2561 : บทคัดย่อ)

3. การนำเสนอสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์ให้สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ “เชียงรายเมืองศิลปะ” พบว่า การสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนา 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้าง ควรมีระบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน ฐานข้อมูลองค์ความรู้ และเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน 2) ด้านเนื้อหา ควรจัดกิจกรรมและหลักสูตรที่เชื่อมโยงศิลปะ พุทธ ศาสนา และอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างสร้างสรรค์ และ 3) ด้านการมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้ชุมชน เยาวชน และ ศิลปินในพื้นที่มีบทบาทร่วมในการจัดการเรียนรู้ พร้อมกับการสื่อสารผลงานผ่านนิทรรศการ งาน สร้างสรรค์ และเวทีสาธารณะ เพื่อให้ศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์ “เชียงรายเมืองศิลปะ” อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ งานวิจัยของ สัญญา ศิริพานิช เรื่อง อิทธิพลของปัญญาสาตกที่มีต่อพุทธศิลปกรรมในเขตพุทธสถาน : กรณีศึกษาวัดในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทของ วรรณกรรมพุทธศาสนา อย่าง “ปัญญาสาตก” ในการเป็นแรงบันดาลใจ สำคัญของการสร้างสรรค์งานพุทธศิลป์ โดยมีผลต่อทั้งเนื้อหาและจิตวิญญาณของผู้สร้างสรรค์ศิลปกรรม โดยเฉพาะในบริบทวัดล้านนา งานพุทธศิลป์ที่ได้รับอิทธิพลจากปัญญาสาตก อาทิ จิตรกรรมฝาผนัง วิหาร หอไตร และงานปูนปั้น ล้วนสะท้อนถึงคตินิยม ความกรุณา และปัญญาอันเป็นอุดมคติของชีวิต ทั้งยังมีบทบาทในการอบรมจิตวิญญาณของทั้งผู้สร้างและผู้เสพศิลป์ ศิลปินในอดีตมองการสร้างสรรค์ พุทธศิลป์ว่าเป็น “วิถีแห่งการปฏิบัติธรรม” มากกว่าจะเป็นเพียงผลงานทางศิลปะ ด้วยจิตที่มุ่งมั่นและ เคารพในพระธรรม การฝึกสมาธิก่อนการสร้างงาน ศิลปินเหล่านี้ถือว่าศิลปะมิใช่เพียงภายนอกแต่เป็น กระบวนการฝึกตนภายใน จึงส่งผลให้งานศิลป์ที่ปรากฏมีความลึกซึ้งทางพุทธปรัชญาและศรัทธาอย่าง แท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์ในปัจจุบัน ที่มุ่งสืบทอดมิใช่เพียง ฝีมือ แต่รวมถึงจิตวิญญาณแห่งการรู้แจ้งด้วย (สัญญา ศิริพานิช, 2557 : บทคัดย่อ)

สรุปองค์ความรู้

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย “วิเคราะห์ศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ เชียงรายเมืองศิลปะ” มีรายละเอียดตามแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เชิงรายเมือง ศิลปะ” ได้สรุปองค์ความรู้สำคัญว่า ศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์มีบทบาทเป็นแหล่งเรียนรู้ด้าน ศิลปวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงศิลปะล้านนา พุทธศิลป์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ากับกระบวนการเรียนรู้ร่วม สมัย โดยใช้การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุก ขั้นตอน ในการช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจในท้องถิ่นให้กับผู้เรียน ศูนย์ฯ ทำหน้าที่เป็น พื้นที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ระหว่างรุ่น เป็นเวทีแสดงออกเชิงสร้างสรรค์ และมีบทบาทต่อการอนุรักษ์ ศิลปกรรมแบบมีชีวิต โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมของเชียงรายที่มีทุนทางวัฒนธรรมสูง แนวทางการ พัฒนาในอนาคตควรเน้นการจัดการแบบมีระบบ การสร้างเครือข่ายระหว่างศูนย์ในแต่ละพื้นที่ และการ สนับสนุนครูภูมิปัญญาให้มีทักษะและเครื่องมือทันสมัย ทั้งนี้ ศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์สามารถเป็นกลไก ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ “เชียงรายเมืองศิลปะ” ได้หากมีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม โดยผ่านการบูรณาการศิลปะกับการเรียนรู้ การท่องเที่ยว และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ในท้องถิ่น สร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาเมืองอย่างมีเอกลักษณ์และจิต วิญญาณในท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เชิงรายเมือง ศิลปะ” ผู้วิจัยได้กำหนดข้อเสนอแนะไว้เพื่อเป็นประโยชน์ในงานวิจัยซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายไปใช้

ควรส่งเสริมการจัดตั้ง “ศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์” อย่างเป็นระบบภายในสถานศึกษาในจังหวัดเชียงราย โดยใช้หลักสูตรที่เชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและยุทธศาสตร์เมืองศิลปะ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรร่วมมือกันในการสนับสนุนทรัพยากร บุคลากร และเวทีแสดงผลงานศิลปะเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมของเยาวชนและชุมชนในกระบวนการเรียนรู้พุทธศิลป์ และควรนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมส่งเสริมอัตลักษณ์ศิลปกรรมและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ โดยให้ความสำคัญกับความยั่งยืนและการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษารูปแบบศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์ในจังหวัดอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันเพื่อเปรียบเทียบและพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของเชียงราย ควรวิจัยเชิงลึกในด้านการถ่ายทอดความรู้ศิลปกรรมผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น เวิร์กช็อป หรือนิทรรศการแบบมีส่วนร่วม เพื่อวิเคราะห์ผลลัพธ์ด้านการเรียนรู้และจิตสำนึกทางวัฒนธรรม และควรต่อยอดงานวิจัยไปสู่การพัฒนา “คู่มือแนวปฏิบัติ” หรือ “โมเดลการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์” เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- วิมลรัตน์ นาคทิพย์. (2564). ศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมกับการสืบทอดอัตลักษณ์ท้องถิ่นในภาคเหนือ. วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน, 13(1), 45–59.
- พระวิสิษฐ์ วงศ์ไธ และคณะ. (2566). ศิลปกรรมบำบัด: พระเจดีย์สร้างความสุข ชุมชนบ้านแม่ท่าง อ. เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา. 15(1), 119–137.
- สัญญา ศิริพานิช. (2557). อิทธิพลของปัญญาสชาดกที่มีต่อพุทธศิลปกรรมในเขตพุทธสถาน : กรณีศึกษาวัดในอำเภอเมืองเชียงใหม่. วารสารวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 5(2), 133–183.
- อัญชลี ธรรมวัตร. (2562). การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในศูนย์เรียนรู้ศิลปะเชิงพุทธในพื้นที่ชายขอบ. วารสารศิลปวัฒนธรรมศึกษา, 6(2), 71–85.
- ดาวทอง, อ.อนุพงษ์. (2561). อัตลักษณ์พุทธศิลปกรรมในจังหวัดเชียงราย. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 7(2), 252–259.
- ทฤษฎีการเรียนรู้. (2568). ทฤษฎีการเรียนรู้. สืบค้นข้อมูลจาก https://eledu.ssru.ac.th/wipada_pr/pluginfile.php/34/course/section/20/ทฤษฎีการเรียนรู้.pdf
- ภัทราวดี บัวชุม. (2560). พุทธศิลป์ล้านนา: การสืบทอดและการเปลี่ยนผ่าน. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์ล้านนา.

พงศกร ธรรมศิริ. (2565). การจัดการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมกับการพัฒนาอัตลักษณ์ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สถาบันการเรียนรู้ชุมชน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). กรอบแนวคิดทักษะในศตวรรษที่ 21 กับการจัดการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: สกศ.

ศูนย์ข้อมูลเชียงราย ปี 2566. (2568). แหล่งวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในจังหวัดเชียงราย. สืบค้นจาก www.chiangraidata.go.th

UNESCO. (2022). **Creative Cities Network: City of Design - Chiang Rai**. Retrieved from <https://en.unesco.org/creative-cities/>

